

mert ez rendkívüli tárgy a polgári iskolában, s épen azok kedvéért szerepel, a kik esetleg folytatni akarják tanulmányaikat a felsőbb leányiskolában s így itt a gyakorlati szempont épen az, hogy ezeknek az átlépést, azaz a tanulmányok folytatását, megkönnyítsük, s ne nehezítsük.

A többi tárgynál csak az egyezik, amit magával hoz a dolgok egyazon természete. Hiszen végre itt is, ott is, tíz éves leányokról van szó s bizonyos dolgok e korban egyeznek mindenféle iskolában. A dolog inkább úgy áll, hogy a régi tanterv volt a felsőbb leányiskolai tanterv rossz kivonata s most kap először önálló s rendeltetésének megfelelő tantervet a polgári leányiskola.

A polgári leányiskola tanárai és tanítónői bizonyára át fogják érteni e tanterv pædagogiai intencióit és keresni fogják minden ponton, hogyan lehet a gyakorlatban fölmerülő nehézségeket leküzdeni s mindazokat az értékes pædagogiai eszméket, melyek ebben a tantervben érvényesülnek, a valóságba átvinni.

A polgári leányiskolának most oly tanterve van, mely hivatva van alapot adni igazi polgári iskolai szellem fejlődésére s alkalmas arra, hogy a polgári leányiskola a polgári családok leánygyermekinek nekik megfelelő helyes nevelést adjon.

W. Ö.

Középiszkolai reformok Ausztriában.

I.

Új iskola-típusok.

Ausztriában a február hónapban tartott nagy középiskolai enquéte eredményekép a fontos reformok egész sora követi egymást. Az érettségi vizsgálat reformját — mely ezen a nyáron már megvalósult — követi ebben az iskola évben az új típusú középiskolák felállítása, ami a február havi nagy enquének tulajdonképen leglényegesebb követelménye volt. Ausztriában már a f. iskolaévtől kezdve a következő négyféle középiskola lesz:

1. *gimnázium,*
2. *reáliskola,*
3. *reálgimnázium,*
4. *reform-reálgimnázium.*

A reálgimnázium abban különbözik a gimnáziumtól, hogy a görög nyelv helyett egy második élő nyelvet tanulnak, s hogy az

ábrázoló geometria és kémia újból mint önálló, kötelező tantárgyak szerepelnek. Valamennyi tárgynak a tanterve egyöntetűen van körvonalazva, úgy, hogy ezáltal az oktatásnak nemcsak egyszerűsítése, hanem élénkebbé és alaposabbá való tétele is lehetségessé válik. A tanuló megszabadul a tisztán mechanikus agymunkától, érdeklődését fölkelteik valamennyi tantárgy iránt, kirándulások, kísérletek, a térbeli szemlélet, s beszédgyakorlatok segélyével; a tanulót nemcsak pozitív ismeretek szerzésére szoktatják, hanem arra is, hogy tudjon gondosan megfigyelni, és a megfigyelésekből helyes következtetéseket vonni.

A reform-reálgimnázium négyosztályú, latin tanítással egybekötött felsőiskola, melynek alsó fokozata reáliskola; ily módon az alreált végzetek választhatnak, hogy a tanulmányaikat a főreálban, vagy reform-reálgimnáziumban folytassák?

Mindkét új nyolcosztályú középiskola jogosít az egyetemi tanulmányokra a három világi fakultáson. Csupán a filozófiai karon van egy kis megszorítás, némely tárgyakat illetőleg.

Vegyük kissé behatóbban szemügyre az új típusú középiskolákat:

A középiskolai enquéten a kultuszminiszter hangoztatta az új középiskola típusok felállításának szükségességét, s ezeket röviden azzal jellemezte, hogy a görög helyébe egy második élő nyelv lép. Ez a nyolcosztályú reálgimnázium. A második középiskola-típus alsó tagozata az eddigi alreáliskola, felsőtagozata négyesztendei kurzus latinnal, ez a reformreálgimnázium. Ezzel a középiskolai reformmal bejutott az osztrák középiskolákba is a többi nyugati kulturállamban már érvényesült elágazási elv. Négyesztendei reáltanulmány után a tanuló választhat a felsőreáliskola és reformreálgimnázium között.

A reálgimnázium heti óraszámja majdnem ugyanaz, mint a gimnáziumé. A szabadkézi rajz az alsó tagozaton s a torna valamennyi osztályban kötelező tárgy. Az ötödik és hatodik osztályban az ábrázológeometria heti két órában, a hatodik-hetedik osztályban a chemia önálló kötelező tárgy, a filozófiai propedeutika peeg heti három órában teljesen a nyolcadik osztályra van szorítva. A természetrajzi oktatás végig vonul az egész felső tagozaton, míg a gimnáziumban az ötödik és hatodik osztályba szorul, és a nyolcadikban a földtan tanításával végződik.

A német nyelv tanítására vonatkozólag megemlíendő, hogy a felső tagozaton az eddiginél nagyobb súlyt fektetnek a nyelvnek formai kezelésére és a beszédgyakorlatokra; a történelmi olvasmányok az ötödik osztályban kezdődnek, ami által lehetővé van téve az irodalomtörténet tanításának tovább fejlesztése. A poétika, mely eddig

az ötödik osztályban volt, most a nyolcadik osztályba jut az oktatás befejezéseül. Az olvasmányokban a költői próza inkább érvényesül, mint eddig; az írásbeli dolgozatok száma kevesbedett.

A felső tagozat tanításában a német nyelv oktatásának eddigi tisztán intellektuális felfogásával szemben a művészi nevelés elve érvényesül, hogy így a tanuló közvetlen kapcsolatban legyen a költészet műveivel.

A latin nyelv tanításánál korlátozva van az iskolai dolgozatok száma, nagyobb választék van szerzőkben, a rögtönzött olvasásra nagyobb súlyt fektetnek. A stilisztikai gyakorlatokat a legfelső fokozatig folytatják. Az első és második osztályban az óraszám hat órával kevesbedett, s az első osztály tananyaga lényegesen könnyebb lett.

A francia nyelv tanterve nagyjában és egészében a reáliskoláénak felel meg.

A történelemre és földrajzra külön órák vannak felvéve. Az alsó fokozaton szemléltetőleg elbeszélt történeti képek kívántatnak, a felső fokozaton a hadtörténeti részletek háttérbe szorításával a fősúlyt a történeti tények pragmatikus összefüggésére s ezeknek a kulturális, természeti és gazdasági viszonyoktól való függésére helyezik.

A nyolcadik osztályban szerepel Ausztria és Magyarország földrajza s története, valamint az alkotmánytan (Bürgerkunde.)

A matematika s geometria tantervére vonatkozólag egész sereg pädagogiai és methodikai újítás lép életbe.

A térbeli szemlélet gyakorlását támogatja a tanuló kézbeli ügyessége. Fölvétetett az általános funkció fogalmának megértése és alkalmazása. A didaktikai szempontból természetlennek bizonyult anyagot mellőzték.

A természetrajz tanításában a szomatologia, továbbá a fiziológia és higienia alapelemei töltik be a hatodik osztály első semesterét. Az általános földtan a nyolcadik osztályban lehetővé teszi a fontosabb geológiai tanok behatóbb tárgyalását. Ugyancsak súlyt helyeznek a kirándulásokra is.

A fizika tanításában gondot fordítanak arra, hogy a tanuló ne csak ismereteket szerezzen, hanem tanuljon megfigyelni és e megfigyelésekből helyes következtetéseket levonni. A megfigyelés kiinduló pontjánál a kísérlet szolgál. A felső fokozaton kívánnak ugyan definíciókat és formulákat, de mindazonáltal nyomatékosan hangsúlyozzák, hogy a fizikai folyamat megértése a fő, nem pedig a matematikai képletek vagy a bizonyítás. A tanulók által szabadon választott fizikai gyakorlatok ajánlatosak, mert nemcsak a tanulóknak a tárgy iránti érdeklődését fokozzák, hanem egyúttal türelmes, gondos, becsületes munkára nevelnek.

Általában minden tárgynak a tanterve az egyszerűsítést célozza, s az oktatásnak élénké és alaposzá váló tételét; nagyobb cselekvési szabadságot ad a tanárnak, a tanulót pedig megszabadítja a tisztán emlézés útján elsajátítandó anyagtól. Ez tehát azt jelenti, hogy a terhes didaktikai materializmustól megszabadulva az érdeklődést fölkelő tanításra óhajtának áttérni.

A reformgimnázium és reformreál-gimnázium kísérletképen való fölállítása már ebben az évben megvalósúl. A tartományi iskolahatóságok utasítást kaptak, hogy tegyenek esetről-esetre javaslatot a meglevő gimnáziumoknak és reáliskoláknak új típusú középiskolákká való átalakítása tárgyában.

Dr. H. E.

II.

Az osztályozás és vizsgálatok új rendje.

A múlt iskolai év végén nagy ujjongással szólottak a magyar lapok arról az osztrák rendeletről, mely állítólag *teljesen eltörölte az osztályozást az osztrák középiskolákban, továbbá az évvégi bizonyítványokban az egyes tárgyakból adott osztályzatokat megszüntette*, s helyette csak *általánosságban* kívánja megjelölni, hogy megfelelt-e az illető tanuló, vagy nem. Ez teljesen légből kapott dolog. Aki ezt a hírt magyar lapban először közölte, nagyon felületesen járt el, mert az osztrák érettségi utasítással cserélte fel a fenti rendelet adatait. Ez a rendelet egész teljességében jóval később jelent meg, mint amikor magyar lapok hozsannát zengtek neki.

Az 1908. június 11-én kelt 26.651. sz. rendelet a vizsgálatokra és osztályozásra vonatkozólag csak a július 1. hivatalos lapban jelent meg, s a következőképen intézkedik:

Hogy a vizsgálatokat (kikérdezés) és az osztályozást egyszerűsítse és a tanításra gyümölcsözőbbé tegye, elrendeli (a miniszter):

1. A tanár és a tanuló közös munkája nagyobb legyen az eddiginél. Az osztályozás céljából tartott vizsgálatokat (kikérdezés: *Classificationsprüfung*) a legszükségesebbre kell szorítani, helyette ú. n. *tájékoztató kikérdezések (Orientirungsprüfung)* tartandók a közös munka alkalmával.

2., 3. A vizsgálat módja a tárgyak természete és a tanulók korához mért legyen. Házi dolgozatok — az anyanyelvi dolgozatokon kívül — nem osztályozandók, csak az iskolaiak.

5. Az írásbeli dolgozatok értékét nem lehet többre becsülni a szóbeli feleleteknél, annál kevésbé kizárólagos fontosságot tulajdonítani az előbbieknél.

6., 7. Az ellenőrző értekezletek alkalmával minden tanuló min-